

مختارنامه؛ ماندگارترین سریال عاشورایی

داوود میرباقری | ۱۳۸۹

شاید یکی از مهم‌ترین آثار سال‌های اخیر که با محوریت واقعه عاشورا ساخته شده است سریال «مختارنامه» باشد، اثری که همچنان هم مخاطبان خود را داشته و شاید در صورت پخش مجدد باز هم در صدر آثار پربازدید سیما قرار بگیرد. اثری که با توجه به پرداخت تاریخی جدی و متن دقیق بعضی قسمت‌هایش به صورت جداگانه به تله فیلم‌هایی تبدیل شده‌اند که باز هم مخاطب را به خود جلب می‌کنند. «راز

عاشقی»، «راه عاشقی» و «کودکان آب» از این سری تله فیلم‌ها هستند. چه در زمان پخش و چه در نمایش‌های مجدد، مختارنامه از منظر نگاه و قرائت تاریخی همواره مورد بحث قرار گرفته و نظرهای متفاوتی پیرامون آن وجود داشته اما تصویر کردن بخش‌هایی از واقعه عاشورا در قالب سریال، به دلیل کیفیت و گسستردگی، باعث شده که امروز به مهم‌ترین مرجع بصری در پرداخت به موضوع تبدیل شود. این فیلم برای نخستین بار مهر ماه سال ۱۳۸۹ به کارگردانی داوود میرباقری از تلویزیون پخش شد. فیلمبرداری این سریال به عنوان ششمین اثر میرباقری پس از مجموعه‌هایی همچون امام علی (ع) و معصومیت از دست رفته، از سال ۱۳۸۳ آغاز شده بود و در سال ۱۳۸۸ به پایان رسید. سریال «مختارنامه» که با گذشت ۱۴ سال از نخستین پخش آن، بارها از قاب شبکه‌های مختلف سیما روی آنتن رفت، همواره مورد استقبال و توجه مخاطبان خصوصاً در ایام ماه محرم و صفر قرار گرفته بود. در طی این سال‌ها نیز مجموعه‌ای با مضامین عاشورایی در قالب فیلم و سریال تولید نشد و همین موضوع علتی بود تا «مختارنامه» همواره گزیننده بخش شبکه‌های تلویزیون باشد. داوود میرباقری کارگردان «مختارنامه» در خصوص تولید آثار تاریخی، مذهبی گفته است: عاشورا یک دریای بی‌کرانی از موضوع، فرم و داستان است. ما نیز به شدت امروز بدان نیاز داریم. امام حسین (ع) را به لحاظ مکتب فکری با چه کسی می‌توان مقایسه کرد؟ من فکر می‌کنم اگر ۱۰۰ فیلمساز ۱۰۰ فیلم در خصوص عاشورا بسازند باز این داستان را محدود کرده‌اند و باز حرف برای گفتن داریم. اصلاً یکی از انگیزه‌هایی که سبب شده من به این سمت و سوی هنری بیایم، این بوده که یک روزی به جایی برسیم که بتوانیم باورهای دینی و اسطوره‌های دینی خود را به تصویر بکشیم.»

وارث؛ داستان یک خواب

اکاظم بلوچی | ۱۳۸۲

این سریال که باز یگرانی چون منوچهر آذر، شراره دولت آبادی، محمود پاک‌نیت و سیاوش طهمورث در آن به ایفای نقش پرداختند، درباره پیر مردی به نام آقاچان است که دو شیء گرانبها (خنجر جواهرنشان و کتابی نفیس) از پدرزنش به او امانت رسیده است. این پیر مرد که متولی تکیه‌ای در محله خودشان است و سال‌هاست این تکیه بر گزار می‌شود، شبی در خواب می‌بیند مردی از او می‌خواهد این دو امانت را به صاحب اصلی آنها بازگرداند. آقاچان، خنجر و کتاب را به خواهرزاده‌اش می‌دهد تا او آنها را به صاحبش برساند. در آن سال‌ها که «وارث» از تلویزیون پخش شد، ساخت و پخش سریال‌های مناسبتی محرم تازه به راه افتاده بود. به همین دلیل این سریال که قصه جذاب و نویی داشت، در خاطر مخاطبان ماندگار شد.

شب دهم؛ داستان عشق ممنوعه

احسن فتحی | ۱۳۸۰

به غیر از خود کر بلا و عاشورا، بخش مهمی از آثار نمایشی هم درباره‌های آیین‌های مربوط به این واقعه ساخته شده‌اند که از جایگاهی انکارناپذیر در فرهنگ ما برخوردارند. مهم‌ترین اثر

تلویزیونی درباره تعزیه و سوگواری حسینی که همچنان و بعد ۲۲ سال، مورد توجه است سریال شب دهم از احسن فتحی است که در زمان پخش با استقبال گسترده مواجه شد. با گذشت زمان، شاید اجرا و تولید سریال کهنه شده و حتی از چشم افتاده باشد اما قصه به دلیل الگو و ساختار قابل قبول همچنان کار می‌کند. تیتراژ این سریال همچنان یکی از کارهای ماندگار تاریخ تلویزیون است. داستان در دوران پهلوی اول و زمان ممنوعیت برگزاری تعزیه اتفاق می‌افتد. جوانی عربده کش که فرزند تعزیه‌خوانی خوشنام بوده، برای اثبات عشق ناممکن‌اش به یک شازده قجری زیر بار شرط اجرای تعزیه در ده شب محرم می‌رود. شرطی که اجرای آن هر چه جلوتر می‌رود سخت‌تر اما اراده و باور حیدر (حسین یاری) قوی‌تر می‌شود و به جایی می‌رسد که اجرای تعزیه روز عاشورا تبدیل می‌گردد به انگیزه اصلی‌اش. در این میان، داستان‌های فرعی هم چنان به هم می‌پیوندند که فینالی تاثیرگذار تارقم بز نند. محمد رضا محقق منتقد سینمایی معتقد است: در واقع «شب دهم» کلاس «تاریخ»، «زیبایی‌شناسی هنری»، «فیلمنامه»، «شخصیت‌پردازی و بازیگری»، «دیالوگ نویسی»، «روایت مفاهیم قدسی» و «آموزش دقیق و هنرمندانه زبان و زمانه» است. به طوری که ما «امثال و حکم» و «روایت‌ها» و «ضرب المثل‌ها» را به شکل دقیق در دیالوگ‌ها می‌بینیم که نتیجه ممارست و تحقیق دقیق احسن فتحی و چکش کاری فیلمنامه است که به یکی از ماندگارترین آثار درخشان هنری در قالب سریال تلویزیونی منتهی می‌شود و ما در آن به معنای واقعی کلمه با یک سریال دینی و ملی روبه‌رو هستیم. به گفته محقق، در این سریال «جلوه‌هایی از هویت قومی فضا»، «روزگار و دوره»، «پوشش و زبان در دوره پهلوی» و در عین حال «مفاهیم عاشورایی» توأمان وجود دارد و در واقع می‌توان گفت این اثر، کار زنده‌ای است که هنوز کیفیت خود را حفظ کرده و با مرور زمان، نه تنها کهنه نمی‌شود بلکه نو به نو و تازه به تازه و مثل یک موجود زنده حرکت می‌کند و جلوه بیرونی آن هم، این است که اثر در مواجهه با مخاطب، یک پویایی و داد و ستد ماهوی دارد.

سفر سبز؛ در جست‌وجوی وطن

احمدحسین لطیفی | ۱۳۸۱

سریال سفر سبز به کارگردانی محمدحسین لطیفی و تهیه‌کنندگی مجید اوجی در ژانر مذهبی ساخته شده است. این سریال یکی از سریال‌های به یاد ماندنی و پر مخاطب در دهه ۸۰ است که نویسندگی فیلمنامه این سریال نیز بر عهده حسین پاکدل بوده است. این سریال درباره زوج مسیحی است که به ایران می‌آیند و یک پسر بچه ایرانی را به عنوان فرزند خوانده همراه خود به آلمان می‌برند و همچنین در سفر به کشورهای دیگر سه پسر بچه را به عنوان فرزند خوانده قبول می‌کنند و پس از سال‌ها و قبل از فوت حقیقت را به بچه‌ها می‌گویند؛ حالا پسر ایرانی تصمیم می‌گیرد به ایران برگردد تا خانواده‌اش را پیدا کند و... این سریال در ۱۵ قسمت ۴۵ دقیقه‌ای تولید شده است. مجموعه تلویزیونی سفر سبز برای نخستین بار از شبکه سوم سیما در سال ۱۳۸۱ به روی آنتن رفت. در این سریال بازیگرانی مطرحی نقش کرده‌اند که بازی هر کدام از آنها آنقدر درخشان است که حتی به عنوان نقش فرعی در ذهن مخاطب به یادگار مانده باشد؛ گوهر خیراندیش در نقش جملیه گدا با گریم خاصی که در این سریال دارد، یکی از درخشان‌ترین نقش‌های کارنامه هنری خود را ایفا کرده است هر چند که موفقیت این سریال‌ها بسیار برجسته است، اما ممکن است با توجه به حساسیت محتوا، نقدهای منفی هم وجود داشته باشد که ممکن است نگرش‌های مذهبی، تاریخی و فرهنگی مخاطبان را به چالش بکشد.